

САВИНЕЦЬ О. Ю.,

викладач кафедри правового
забезпечення військового факультету
фінансів і права
(Військовий інститут Київського
національного університету
імені Тараса Шевченка)

УДК 342.951: 351.82

ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МОБІЛІЗАЦІЇ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ

У статті проаналізовано теоретичні засади адміністративно-правового забезпечення мобілізації Збройних сил України. Розмежовано поняття адміністративно-правового забезпечення та суміжні поняття, досліджено поняття мобілізаційної підготовки та мобілізації, їх взаємозв'язок.

Ключові слова: забезпечення, правове забезпечення, правове регулювання, адміністративно-правове забезпечення, адміністративно-правове регулювання, мобілізаційна підготовка, мобілізація.

В статье осуществлен анализ теоретических основ административно-правового обеспечения мобилизации Вооруженных сил Украины. Разграничены понятия административно-правового обеспечения и смежные понятия, исследованы понятие мобилизационной подготовки и понятие мобилизации, их взаимосвязь.

Ключевые слова: обеспечение, правовое обеспечение, правовое регулирование, административно-правовое обеспечение, административно-правовое регулирование, мобилизационная подготовка, мобилизация.

The article analyzes the theoretical principles of the concept of administrative and legal provision of the mobilization of the Armed Forces of Ukraine. The concept of administrative and legal support and related concepts, the concept of mobilization preparation and mobilization, and their interrelation are analyzed.

Key words: provision, legal support, legal regulation, administrative-legal support, administrative-legal regulation, mobilization preparation, mobilization.

Вступ. Оборона та безпека в сучасному суспільстві та державі традиційно розглядаються як одна з найвищих цінностей. Суспільство, соціальні, політичні та державні інститути забезпечують свої інтереси у сфері оборони та безпеки за допомогою права. Ефективність права залежить від багатьох чинників, серед яких вагоме місце посідає саме надійне забезпечення оборони та безпеки країни. Право має врівноважувати використання політичних та військово-силових методів у вирішенні завдань оборони [1, с. 1].

За таких умов виникає необхідність у застосуванні різноманітних надзвичайних заходів, до яких належить запровадження мобілізації.

Постановка завдання. З огляду на актуальність мобілізації Збройних сил України, а також недостатність наукових робіт в цьому напрямі метою статті є розгляд понять та сутності адміністративно-правового забезпечення проведення мобілізації Збройних сил України. Слушним є визначення термінів правового регулювання, правового забезпечення,

адміністративно-правового регулювання, адміністративно-правового забезпечення, мобілізаційної підготовки та мобілізації, їх взаємозв'язок та розмежування, а також визначення поняття адміністративно-правового забезпечення мобілізації Збройних сил України.

Результати дослідження. Визначенню сутності мобілізації в юридичній науці присвячена увага В.Б. Авер'янова, О.М. Бандурки, А.В. Басова, В.Г. Вайцмана, Я.І. Євсюкової [1, с. 1].

У словнику російської мови С.І. Ожегова мобілізація визначається як переведення збройних сил із мирного стану в повну бойову готовність; призов військовозобов'язаних запасу до армії у час війни; переведення у військово-економіку та державних інститутів держави [2].

Відповідно до тлумачного словника А.Д. Міхельсона 1865 р. мобілізація трактується як підготовка армії до військових дій, тобто поповнення складу людей, коней, збір у одне місце, забезпечення обозом, провіантом тощо [1, с. 1].

У словнику української мови мобілізацію тлумачать як призов військовозобов'язаних на службу в діючу армію у зв'язку із запровадженням воєнного стану та переведення всіх галузей народного господарства на військовий стан [3].

У словнику іншомовних слів Ф.Ф. Павленкова у редакції 1907 р. мобілізацію трактують як порядок переведення армії на військово-економіку, тобто укомплектування її людьми із запасу до бойового складу [4, с. 154].

Відповідно до військової енциклопедії мобілізація – це комплекс заходів держави по приведенню в активний стан, напруженню та концентрації наявних ресурсів, сил та засобів для досягнення цілей війни [5, с. 181].

У сучасних умовах мобілізація розглядається як складова частина організації оборони України та регулюється такими нормативно-правовими актами: Закон України «Про оборону України», Закон України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію», а також підзаконними нормативно-правовими актами, прийнятими відповідно до вищезазначених законів.

У різні історичні епохи об'єм та зміст мобілізації, способи її проведення мали свої особливості. У рабовласницьких та феодальних державах перед початком війни проводився набір людських ресурсів різних верств в армію та на флот, збільшувалась кількість військ, кінного складу, налагоджувалось виробництво зброї та спорядження, підвищувались податки, збирались різноманітні матеріальні засоби для військових потреб.

У сучасному розумінні мобілізація в більшості держав почала застосовуватися зі створенням масових армій, які комплектувалися на основі військової повинності. Прагнення до можливого збільшення чисельності військ на воєнний час призвело до необхідності накопичення в мирний час великих контингентів та військово-навчених резервів. Армії мирного часу фактично стали школами, через які проходила більша частина чоловічого населення, базою для розвертання сил, які виставлялися під час війни [6, с. 293].

Родоначальником поняття мобілізації є Карл Клаузевіц, німецький військовий теоретик та історик, прусський генерал.

У його трактаті «Про війну» мобілізація та застосування сил – найважливіші фактори, які визначають результат війни. Завдяки його роботам Німеччина перша зайнялася мобілізацією економіки (Перша світова війна). А в Росії тільки в 1870 році вводиться поняття мобілізації, а з початку 20 століття мобілізація переноситься на економіку держави. Великий внесок в розробку мобілізаційних питань зробив О.А. Свечін. У 1926 році видається його праця «Військова стратегія», в якій він детально зупиняється на таких питаннях, як перманентність мобілізації, передмобілізаційний період, мобілізація і план оперативного розгортання, мобілізаційний план.

Після успіху пруссів у 1870 році мобілізаційному мистецтву приділялася належна увага, кожна держава володіла кадрами досвідчених мобілізаторів-техніків. Необхідно погодитися з О.А. Свечіним в тому, що військова мобілізація є випробуванням здоров'я всього державного організму [7].

На думку Б.М. Шапошнікова, мобілізація – це переведення всієї країни з мирного положення на військове. Він вважає, що мобілізація необоротна і є незворотною [8].

Варто зауважити, що в сучасних умовах поняття мобілізації пов'язується не лише з надзвичайними ситуаціями воєнного характеру, але і, як зазначається у Законі України «Про правовий режим надзвичайного стану», із надзвичайним станом у зв'язку із надзвичайними ситуаціями техногенного або природного характеру. Статтею 17 вищевказаного Закону, окрім інших додаткових заходів, у разі введення надзвичайного стану з підстав, передбачених пунктом 1 частини другої статті 4 цього Закону, може також здійснюватися мобілізація та використання ресурсів підприємств, установ і організацій незалежно від форми власності для відвернення небезпеки та ліквідації надзвичайних ситуацій з обов'язковою компенсацією понесених втрат [9].

Слід зазначити, що питання поняття мобілізації в науковій літературі вивчалось поверхнево. Однак досить ретельно до вивчення цього питання підійшов Д.В. Талалай у своїй статті «Поняття мобілізації: загальнотеоретичний аналіз». У вищезазначеній статті він проаналізував поняття мобілізації, закріплене в Україні на законодавчому рівні, поняття мобілізації, закріплене в законодавстві деяких інших держав, та виділив основні ознаки мобілізації.

У ст. 1 Закону України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію» міститься визначення поняття мобілізації. Відповідно до цього Закону мобілізація – це комплекс заходів, здійснюваних з метою планомірного переведення національної економіки, діяльності органів державної влади, інших державних органів, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ і організацій на функціонування в умовах особливого періоду, а Збройних сил України, інших військових формувань, Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту – на організацію і штати воєнного часу. Мобілізація може бути загальною або частковою та проводитися відкрито чи приховано [10].

Варто зазначити, що Д.В. Талалаєм запропоновано визначення поняття мобілізації, яку він розуміє як комплекс загальнодержавних заходів, які здійснюються уповноваженими суб'єктами відповідно до чинного законодавства в межах своєї компетенції, які здійснюються з метою планомірного та всебічно забезпеченого переведення національної економіки, діяльності органів державної влади, інших державних органів, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ і організацій незалежно від форми власності на функціонування в умовах особливого періоду, а Збройних сил України, інших військових формувань, перелік яких визначений законом, сил цивільного захисту – на організацію і штати воєнного часу для вирішення завдань, викликаних потребами усунення внутрішніх та зовнішніх загроз [1, с. 3].

На нашу думку, у цьому визначенні мобілізації недоцільним є акцентування уваги автором на необхідності здійснення мобілізаційних заходів суб'єктами саме відповідно до чинного законодавства та в межах своєї компетенції, оскільки сама необхідність цього визначена ч. 2 ст. 19 Конституції України, в якій зазначено, що органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України [11].

Варто зазначити, що до Верховної Ради України внесений проект закону України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію», в якому його розробники пропонують дещо інше визначення поняття мобілізації. Зокрема, розробники проекту пропонують вважати мобілізацією комплекс заходів, які здійснюються з метою планомірного переведення національної економіки, органів державної влади, інших державних органів, органів місцевого самоврядування, Концерну підприємств, адміністративно-територіальних одиниць України на функціонування в умовах особливого періоду, а також приведення Збройних сил України, інших військових формувань, Державної спеціальної служби транспорту, Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України, Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту в готовність до розгортання [12]. У цьому визначенні автори пропонують до переліку суб'єктів, що переводяться на функціонування в умовах особливого періоду,

додати Концерн та адміністративно-територіальні одиниці, що, на нашу думку, не є вдалим, оскільки адміністративно-територіальна одиниця розуміється як частина єдиної території держави, що є просторовою основою для організації і діяльності місцевих органів державної влади та самоврядування [13], а її присутність у переліку суб'єктів є недоречною.

Також авторами проекту запропоновано змінити формулювання «організацію і штати воєнного часу» на «готовність до розгортання», що здається доречним. Поняття мобілізаційного розгортання міститься в наказі Служби безпеки України від 12.08.2005 р. № 440. Мобілізаційне розгортання військ (сил) – це узгоджений за єдиним планом комплекс заходів та дій визначених військ (сил) для приведення їх у боездатний стан [14].

Питання сутності адміністративно-правового регулювання є достатньо дослідженим серед вітчизняних науковців. Його дослідженням займалися такі вчені, як В.Б. Авер'янов, О.Ф. Скакун, О.М. Мельник, С.С. Алексеев, Т.О. Коломосць, В.К. Колпаков та інші.

На думку М.Ф. Муцко, державне (адміністративно-правове) регулювання створює умови для діяльності суб'єктів та об'єктів управління в напрямі, який є бажаним для держави і за яким відбуватиметься розвиток системи управління в цілому. Державне регулювання передбачає декілька варіантів майбутньої діяльності керованих об'єктів, створюючи можливість діяти ефективно.

Л.Л. Попов зазначає, що адміністративно-правове регулювання та його механізм – це форма юридичного опосередкування відносин, в рамках якої одна сторона виступає в ролі керуючого (суб'єкт управління), а інша – керованого (об'єкт управління). Подібні відносини завжди припускають підпорядкування волі керованих єдиній керуючій волі, яку виражає певний суб'єкт виконавчої влади (державний орган). Адміністративно-правове регулювання розраховане переважно на такі суспільні відносини, в яких виключається юридична рівність їх учасників, тобто переважає метод влади і підпорядкування. Крім того, адміністративно-правове регулювання передбачає односторонність волевиявлення одного з учасників відносин. Це волевиявлення юридично владне, а тому йому належить вирішальне значення. Отже, волевиявлення однієї сторони нерівнозначне волевиявленню іншої. Пояснюється це, насамперед, тим, що юридично владні приписи віднесені до компетенції відповідних суб'єктів виконавчої влади [15, с. 58–59].

Узагальнивши визначення поняття та сутності адміністративно-правового регулювання, М.В. Муцко запропонував власне визначення. На його думку, адміністративно-правове регулювання – це процес застосування державними органами влади спеціальних методів впливу на суспільні відносини з метою досягнення певного результату в конкретній сфері їх розвитку [15, с. 60].

Питання правового регулювання також глибоко досліджувала у своєму дисертаційному дослідженні О.М. Мельник. Вона зазначає, що правове регулювання є особливим різновидом соціального регулювання, що виявляється, зокрема, у залежності його від категорії праворозуміння.

У теорії права одні дослідники вважають, що правове регулювання охоплює всі види впливу права на свідомість і поведінку людей, інші – виводять за його межі ідеології, виховання.

Дехто з учених правове регулювання розуміє як правовий вплив, тобто сукупність різних видів і форм впливу права на суспільні відносини, на поведінку та свідомість людей. Можна підтримати іншу думку, згідно з якою правове регулювання – це вплив права на суспільні відносини за допомогою системи спеціальних юридичних засобів, оскільки не кожна правова категорія безпосередньо регулює суспільні відносини, але можна з упевненістю сказати, що кожна з них впливає на ці відносини [16, с. 20].

Ми погоджуємося з думкою О.Ф. Скакун, яка вважає, що не варто ототожнювати правове регулювання і правовий вплив. Термін «регулювання» походить від латинського слова “regulo” – «правило» і означає впорядкування, налагодження, приведення чогось у відповідність до чогось. Термін «вплив» означає вплив на що-небудь за допомогою системи дій. Значення навантаження цих двох категорій близькі, частково збігаються, але не є тотожними.

Правовим впливом О.Ф. Скакун називає поширення дії права в усіх його формах на свідомість і поведінку людей, на їх взаємодію як учасників суспільних відносин з метою забезпечення особистих чи соціально значущих результатів [17, с. 489].

Також правове регулювання і правовий вплив мають власні механізми. Механізм правового регулювання здійснюється через систему юридичних засобів і форм, а механізм правового впливу функціонує через систему юридичних і неюридичних (ідеологічних, психологічних, інформаційних) засобів. Правове регулювання відзначається точною юридичною мірою, бо регулювання відбувається за допомогою певних правових норм і здійснюється через правовідносини. Правовий вплив не завжди має точну юридичну міру, оскільки, окрім норм права, застосовує інші соціальні засоби і форми впливу на поведінку людей, не обов'язково здійснюється через правовідносини.

На відміну від О.Ф. Скакун, яка визначає правове регулювання суспільних відносин як здійснюване громадянським суспільством і державою за допомогою усієї сукупності юридичних засобів упорядкування суспільних відносин, їх закріплення, охорону, захист і розвиток, С.С. Алексєєв розуміє правове регулювання як здійснення за допомогою системи правових засобів результативного нормативно-організаційного впливу на суспільні відносини з метою їх упорядкування, охорони, розвитку відповідно до суспільних потреб цього соціального устрою [18, с. 65]. З наведених вище визначень правового регулювання можна зробити висновок, що О.Ф. Скакун вбачає у правовому регулюванні упорядкування суспільних відносин як дію, що здійснюється громадянським суспільством і державою водночас із їх закріпленням, охороною, захистом, а С.С. Алексєєв вбачає у правовому регулюванні саме результативний нормативно-організаційний вплив у якості дії, що спрямовується на суспільні відносини. Цей вплив повинен призвести до впорядкування, охорони та розвитку суспільних відносин.

Визначення терміна «забезпечення» можна знайти в тлумачних словниках російської та української мов. У словнику російської мови за редакцією С.П. Обнорського забезпечення – це створення всіх необхідних умов для здійснення чогось та гарантії будь-чого [19, с. 724]. У Великому тлумачному словнику цей термін пояснюється через дієслово «забезпечувати», яке вживається у декількох значеннях: створювати надійні умови для здійснення чого-небудь; гарантувати щось; захищати, охороняти кого-, що-небудь від небезпеки. В українській мові забезпечувати – постачати щось у достатній кількості, задовольняти певні потреби, створювати надійні умови для здійснення чого-небудь, гарантувати щось, захищати, охороняти кого-небудь, що-небудь від небезпеки [20, с. 31]. Дуже схоже пояснення цього поняття наводиться у Великому тлумачному словнику сучасної української мови за редакцією А.П. Загнітко, зокрема, як постачання чогось у достатній кількості, задоволення когось чи чогось у певних потребах, створення надійних умов для здійснення чого-небудь, гарантування чогось, а також захист, охорона кого-небудь чи чого-небудь від небезпеки [21]. Отже, можна зробити висновок, що в тлумачних словниках термін «забезпечення», насамперед, пояснюється як сукупність засобів, за допомогою яких створюються надійні умови для здійснення чогось, щось гарантується чи захищається.

У філософській літературі і теорії пізнання термін «забезпечення» також трапляється, але його семантичні сторони і понятійний смисл не розкриваються. У теорії управління ним позначають певну дію, а також зберігання чи виконання чогось. Отже, коли говорять про будь-яке часткове забезпечення управління, вказуючи на його конкретний якісний аспект, то мають на увазі комплекс засобів, умов і дій, що гарантують проходження управлінських процесів [18, с. 32].

Поняття «забезпечення» пов'язане з поняттями «охорона» та «захист». Варто погодитися з думкою, що саме забезпечення є родовим стосовно понять охорони та захисту. Воно містить у собі всю систему політичних, економічних, соціальних, духовних, правових та інших заходів і умов, спрямованих на найповніше користування людиною та громадянином соціальними благами [22, с. 42].

Конкретніше визначення терміна «забезпечення» дають вчені К.Б. Толкачев і А.Г. Хабібулін. Вони вважають, що забезпечення означає діяльність державних органів, громадських організацій, посадових осіб і громадян по здійсненню своїх функцій, компетенцій, обов'язків з метою створення оптимальних умов для суворої, неухильної реалізації правових розпоряджень та правомірного здійснення прав і свобод. На думку Е.В. Горян, забезпечення є саме діяльністю вповноважених суб'єктів (держави, її органів та органів місцевого самоврядування) щодо створення необхідних умов для ефективної і повної реалізації (а також охорони та захисту) прав і свобод громадян.

На нашу думку, вдалим та ґрунтовним є визначення К. Волинка, в якому забезпечення розглядається з огляду на певну діяльність. Зокрема, під час аналізу забезпечення прав і свобод громадян він зазначає, що забезпечення прав і свобод як специфічна діяльність у наданні їм реального і непорушного характеру передбачає створення певних умов, за яких реалізація прав і свобод є безперешодною і максимально ефективною, їх охорона здійснюється з метою запобігти найменшій можливості їх порушення, а захист від скоєного правопорушення сприяє їх відновленню і притягненню винної особи до відповідальності [20, с. 33]. Як бачимо, К. Волинка у своєму визначенні поняття «забезпечення» вбачає в його суті не лише певну діяльність з метою створення певних умов, за яких реалізація прав і свобод є безперешодною, але і їх відновлення і притягнення винної особи до відповідальності, з чим ми погоджуємось.

Дуже слушною є думка Ю.Г. Просвірніна, який в своєму дисертаційному дослідженні пропонує думки всіх державознавців щодо тлумачення терміна «забезпечення» розділити на дві групи, з яких перша група вчених схилиється до висновку, що забезпечення є сукупністю (системою) гарантій, тобто об'єктивних умов та юридичних засобів, що сприяють реалізації (охорони та захисту) прав і свобод особи, а друга група юристів розглядає забезпечення як досить складну юридичну категорію, тобто як систему гарантій і діяльність уповноважених органів щодо створення цих гарантій [23, с. 10].

Що стосується самого поняття адміністративно-правового забезпечення, то, наприклад, К.В. Барсуков, досліджуючи проходження служби працівниками органів внутрішніх справ у складі міжнародних миротворчих підрозділів, прийшов до висновку, що адміністративно-правове забезпечення проходження служби працівниками органів внутрішніх справ у складі міжнародних миротворчих підрозділів – це складне, багатопланове, комплексне поняття, головним змістом якого є діяльність держави щодо створення належних правових умов відбору персоналу, підготовки кадрів, направлення до міжнародних миротворчих місій та гарантування правового захисту учасників міжнародних миротворчих операцій (місій) шляхом встановлення відповідного [20, с. 10].

Т.В. Збирак вважає, що адміністративно-правове забезпечення здійснюється державою за допомогою спеціальної системи упорядкування суспільних відносин, їх юридичного закріплення, реалізації, охорони, захисту і відновлення. З огляду на це визначення науковець розглядає адміністративно-правове забезпечення права на свободу слова через систему таких взаємозалежних та взаємопов'язаних елементів, як юридичне закріплення права на свободу слова, створення умов, реалізація, охорона, захист та відновлення у разі порушення [24 с. 54].

На нашу думку, таким, що відрізняється від наведених вище визначень, є визначення Н.А. Литвин, яка у своєму дисертаційному дослідженні вважає, що адміністративно-правове забезпечення діяльності третейських судів – це сукупність правових норм, що регламентують суспільні відносини у сфері третейського розгляду правових конфліктів і спрямовані на правове, організаційне та інформаційне забезпечення діяльності третейських судів в Україні [25, с. 63].

Схожою на позицію Н.А. Литвин є думка Т.О. Москаленко, яка вважає, що адміністративно-правове забезпечення права людини на свободу віросповідання – це сукупність адміністративно-правових норм, якими регулюються суспільні відносини, пов'язані з реалізацією права людини на свободу віросповідання та практикою реалізації шляхом здійснення

органами державної влади та місцевого самоврядування відповідної адміністративної діяльності відповідно до визначеної законом компетенції.

З визначень цих науковців можна зробити висновок, що адміністративно-правове забезпечення вони вважають лише сукупністю правових норм, що регулюють суспільні відносини, що, на нашу думку, не повністю розкриває сутність поняття адміністративно-правового забезпечення.

З огляду на значну кількість наукових думок з приводу сутності та складових частин адміністративно-правового забезпечення О.М. Гумін у своїй статті зробив висновок, що теоретично його можна розглядати у широкому та вузькому розумінні. У широкому розумінні адміністративно-правове забезпечення він визначає як упорядкування суспільних відносин уповноваженими на те державою органами, їх юридичне закріплення за допомогою правових норм, охорону, реалізацію і розвиток. Що стосується вузького розуміння, то визначення буде змінюватися з огляду на те, про які суспільні відносини буде вестися мова. Також О.М. Гумін запропонував виокремити такі елементи структури адміністративно-правового забезпечення: 1) об'єкт; 2) суб'єкт; 3) норми права (норми адміністративного права); 4) адміністративно-правові відносини та їх зміст; 5) гарантії, заходи, засоби, форми та методи [26, с. 3].

У такому разі об'єктом будуть ті суспільні відносини (діяльність), які потребують державного регулювання. У наукових роботах він розкривається через визначення поняття, сутності, історії виникнення, правової основи, мети, функцій, принципів, елементів тощо. Суб'єкт – це той уповноважений державою орган (чи органи), який наділений повноваженнями щодо реалізації, охорони чи розвитку таких відносин. Такий суб'єкт характеризується через структуру та адміністративно-правовий статус. Норми адміністративного права регулюють суспільні відносини у сфері державного управління. Адміністративно-правові відносини – це правові зв'язки, що виникають, розвиваються та припиняються між суб'єктом та об'єктом у процесі реалізації приписів адміністративно-правових норм. Гарантії, заходи, засоби, форми та методи адміністративно-правового забезпечення будуть характеризуватися як елементи, що і втілюватимуть на практиці у життя політику держави стосовно певних суспільних відносин [26 с. 3].

Висновки. На основі вищевикладеного, проаналізувавши думки науковців, можна зробити висновок, що адміністративно-правове регулювання мобілізації – це здійснюваний за допомогою системи правових засобів результативний нормативно-організаційний вплив на суспільні відносини, що виникають у процесі здійснення мобілізаційної підготовки та мобілізації, з метою їх упорядкування, охорони, розвитку.

Підтримуючи думки вчених, які вбачають в адміністративно-правовому забезпеченні складову частину механізму адміністративно-правового регулювання, пропонуємо власне визначення адміністративно-правового забезпечення мобілізації Збройних Сил України, яке розуміємо як діяльність держави в особі її органів та посадових осіб, а також інших суб'єктів, які згідно з чинним законодавством наділені правами чи обов'язками в цій сфері уповноважених державою суб'єктів, спрямована на створення необхідних умов для належного здійснення мобілізації та встановлена нормами законодавства як система гарантій належного проведення мобілізації в Україні.

Список використаних джерел:

1. Галалай Д.В. Поняття мобілізації: загальнотеоретичний аналіз. Форум права. 2011. № 2. С. 864–867.
2. Ожегов С.И. Словарь русского языка / под ред. Н.Ю. Шведовой. 14-е изд. стереотип. Москва: Рус. яз., 1983. 816 с.
3. Словник української мови: в 11 томах. Том 4, 1973. URL: <http://sum.in.ua/s/mobilizacija>.
4. Павленков А.Ф. Словарь иностранных слов, вошедших в состав русского языка: 2-е изд. Санкт-Петербург: Типография Ю.Н. Эрлих 1907. 370 с.

5. Военная энциклопедия: в 8 т. Москва: Воениздат. 2001. Т. 5. 575 с.
6. В.М. Корякин. Военная администрация: учебник. Серия “Право в Вооруженных Силах – консультант”. Москва: за права военнослужащих. 2015. 416 с.
7. Колесниченко П.Л. Нормативно-правовые основы мобилизационной подготовки здравоохранения: лекция по мобилизационной подготовке. URL: <http://kursak.net/lekciya-po-mobilizacionnoj-podgotovke-tema-3-1-normativno-pravovye-osnovy-mobilizacionnoj-podgotovki-zdravooxraneniya/>.
8. Суворов В.День М: Когда началась Вторая мировая война? Москва,1994. URL: <http://militera.lib.ru/research/suvorov2/08>.
9. Про правовий режим надзвичайного стану: Закон України від 16 березня 2000 р. № 1550-III / Верховна Рада України. Відомості Верховної Ради України. 2000. № 23. Ст. 176.
10. Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію: Закон України від 21 жовтня 1993 р. № 3543-XII / Верховна Рада України. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/3543-12/print1443614978955022> (дата звернення: 04.05.2018).
11. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР / Верховна Рада України. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141.
12. Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію: проект закону від 08.06.2017 р. № 6564 URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=61986 (дата звернення: 05.05.2018).
13. Корнієнко М.І. Адміністративно-територіальна одиниця // Юридична енциклопедія: в 6-ти т. / ред. Ю.С. Шемшученко. Київ: Українська енциклопедія, 1998. Том 6: Т – Я, 2004. 765 с. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Адміністративно-територіальна_одиниця.
14. Про затвердження Зводу відомостей, що становлять державну таємницю: наказ Служби безпеки України від 12.08.2005 р. № 440 / Служба безпеки України. Офіційний вісник України. 2005. № 34. С. 172. Ст. 2089.
15. Муцко М.Ф. Адміністративно-правове регулювання безпеки дорожнього руху в Україні: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Одеса, 2011.
16. Мельник О.М. Правове регулювання та шляхи підвищення його ефективності: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.01. Київ, 2004.
17. Скакун О.Ф. Теорія держави і права: підручник. Харків: Консум, 2001. 656 с.
18. Лазаренко В.А. Адміністративно-правове регулювання екологічної безпеки в Україні: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Київ, 2010.
19. Обнорский С.П. Словарь русского языка. Гос. изд-во иностранных и национальных словарей, 1952. 848 с.
20. Барсуков К.В. Адміністративно-правове забезпечення проходження служби працівниками органів внутрішніх справ у складі міжнародних миротворчих підрозділів: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Київ, 2010.
21. Загнітко А.П. Сучасний тлумачний словник української мови. Донецьк: ТОВ ВКФ «Бао», 2012. 960 с.
22. Корж-Ікаєва Т.Г. Адміністративно-правове забезпечення прав і свобод неповнолітніх: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Київ, 2008.
23. Просвирнин Ю.Г. Гарантии депутатской деятельности в развитом социалистическом обществе. Воронеж: Издательство Воронежского университета, 1982. 143 с.
24. Збирак Т.В. Адміністративно-правове забезпечення права на свободу слова в Україні та досвід європейського союзу: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Київ, 2014.
25. Литвин Н.А. Адміністративно-правове забезпечення діяльності Третейських судів в Україні: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Ірпінь, 2010.
26. Гумін О.М., Пряхін Є.В. Адміністративно-правове забезпечення: поняття та структура. Наше право. 2014. № 4. С. 46–50.

